

(ט) מרן הג' ר' יוסף שלום אלישיב שליט"א, כבר מצעירותו איוה לו למשכן לימודו את בית המדרש "אהל שרה" השוכן ב'מאה שערים' עד היום.

מספרים כי לפני שנים מספר הגיע יהודי אמריקאי לבקר בשכונה ביקור חוזר אחר עשרות שנים שלא שהה בארץ, בבקרו את שכיות החמדה שבשכונה את בתיה וחנויותיה, רחובותיה סמטאותיה ושעריה. כשעמד מתחת לבית המדרש "אהל שרה" נעצר ושאל, זכורני כי לפני כחמישים שנה ישב כאן אברך צעיר ולמד בהתמדה ללא לאות בנעימה מקסימה, מי יודע מה עמו עכשיו? פנה האמריקאי למלוויו.

אמרו לו מלוויו, אתה יכול לעלות ולראות כי עדיין יושב הוא ולומד באותה התמדה וחשק כאותו נער צעיר. הלא הוא זה פוסק הדור מרן רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א.

יט. יגיעת התורה של ארזי הלכנון, בעת צר ומצוק

יש מסורת אבות, שהתוספות הארוכים בפרק מרובה בב"ק, חידשו רבותינו בעלי התוספות בלילה אחד קודם שנהרגו על קידוש השם. אף שידעו שלמחרת יצאו ליהרג עסקו בתורה הקדושה וכתבו דבריהם. ולדוגמא נזכיר את אותם דיבורי התוס' שבדף עז ע"א, הדנים בדיני "פרה מטמאת טומאת אוכלין", והמתפרסים על פני עמוד שלם בגמ', ואשר בהם נמצא משא ומתן ארוך באחד מהנושאים החמורים של עניני טהרות, וכמה סמליות של מסירות נפש ללימוד התורה יש בעובדה המקובלת בידינו מאז, שכל דיבורי התוס' הללו נכתבו על ידי אותם בעלי התוס' בלילה האחרונה לחייהם... ערב טביחתם על קידוש השם... על ידי אותם פראי אדם, נוסעי הצלב האכזריים. כך הכינו את עצמם אותם קדושי עליונים, לרגע פרידת נשמתם האצילה מגופם הטהור... השם יקום דמם, ו"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה!..." (שיה"ש ח-ז).

וזה מה שכתב מרן הגרי"ז מבריסק זצוק"ל (שיה"ש, עמ' נח) וז"ל, כל גזרות וכל כח תקיף לא יועילו להעבירם על דתם, כי הם מוסרים את עצמם למיתה בשביל אהבת ה'. וזהו "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", שהאהבה היא גדולה ועזה כל כך שאין מים רבים דהיינו אומות העולם יכולין לכבותה באופן טבעי, - "ונהרות לא ישטופה", שלא יועילו כל גזרות וכל כח ממשלתי להעבירם על דתם כי ימסרו נפשם למיתה בעד אהבת ה', עכ"ל.

באותם ימים קשים לישראל השתוללה ברחוב הנוצרי שנאה עיוורת שנשאה עמה חמת זעם מסחררת נגד כל בני העם היהודי, הסתה הולכת וגוברת לכל מי שבשם יהודי

1234567

יכונה, הסתה שהיתה מלווה עם שפיכת דמים כמים, ובדרכים האכזריות ביותר... אבל מה שגבר על ידם וחרבם הרצחנית של נוסעי הצלב, היו אלו ה"ואם תאמר", "ויש לומר", "ותימה", "ונראה", ו"הכי גרסינן"... אותם רוצחים שפלים יכלו רק לגופותיהם המעונים של בני עם קודש, אבל מבחינה רוחנית גברה רוח הקדושה על הטומאה, וגבורתם של נוסעי הצלב נרמסה כליל, תחת אותם נעלי גבורה¹⁰⁶.

1234567 (א)

מסופר על הב"ח, כי כל ימיו לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, מקהיל קהילות גדולות להודיע להם חוקי אלקים ותורותיו, למען ילכו באורחותיו, מתוך דוחק ועוני למד בנערותו¹⁰⁷.

(ב) על המג"א ז"ל מסופר, כי עניותו היתה לאגדה בעיר קאליש, עד היום היו מצביעים על המרתף שבו גר, אף סיפרו שאת רובי חידושי תורתו כתב בפחם על הקיר באין לו דיו ונייר. אצל צאצאיו רווחת מסורת שעל אף חולשתו הלך ברגל לפוזנא מזמן לזמן כדי לעיין בספרים שלא היו מצויים בקאליש¹⁰⁸.

(ג) רבינו ר' שבתי כהן זצ"ל בעל הש"ך, כתב בהקדמה לספרו שפתי כהן (על יו"ד) וז"ל, באמת ובתמים טרחתי טרחות הרבה, וכמה יגיעות יגעתי, לא עסקתי בשום עסק אחר, לא נתתי שינה לעיני ותנומה לעפעפי שנים רבות, עד אשר הוצאתי מכח אל הפועל מחשבתי, ובררתי ושקלתי הכל בכף מאזניים וחזרתי על כל הצדדים וצדדי צדדים, לא פעם אחת ושתיים, כי אם מאה פעמים ואחד, עם חברים חשובים אהובים חביבים וערבים, המקשיבים לקולי. ומי שלא היה אתי עמי במחיצתי, לא יאמין כי יסופר לו, מגודל התלאה שהיתה עלי, בחיפוש בים התלמוד והפוסקים, עד כי העמדתי הכל על בוריו, עכ"ל.

(ד) מסופר שבברחם מפני הקוזקים [בגזירות ת"ח] הראה הש"ך לרבו ר' העשיל תשובה בהלכה, ובאמצע העיון בתשובה שלא הספיק הרבי ר' העשיל לגמור התשובה, היו צריכים לברוח מפני הקוזקים, ולא היה מקום בעגלה שנסע הרבי ר' העשיל וביתו עבור הש"ך, שגם הוא יעלה על העגלה, ורץ הש"ך אחרי העגלה רגלי, עד שגמר הרבי ר' העשיל לעבור על התשובה מהעגלה עבור הש"ך, וידוע דהש"ך עצמו כתב באחד המקומות, "ודבר זה כתבתי בברחי מפני הקוזאקים"¹⁰⁹.

106. 'שערי אריה'.

109. בהקדמה לספר חנוכת התורה להרבי ר' העשיל, רבם של הש"ך והט"ז זצוק"ל, ושל עוד כמה וכמה מגדולי הפוסקים כמבואר בקונטרס אחרון שבסוף ספר חנוכת התורה.

107. מתוך הקדמה לטור או"ח.

108. 'תולדות יהודי קאליש'.